

โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย จังหวัดเพชรบุรี

ห้วยทราย ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ก็เช่นเดียวกับดินแดนอื่น ๆ อีกมากของประเทศไทย ที่แต่เดิมเคยเป็นป่าไม้อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ขนาดใหญ่เขียวชะอุ่ม มีสัตว์ป่าโดยเฉพาะเนื้อทรายอาศัยตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก จึงเรียกชื่อว่า **"ห้วยทราย"** และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสร้าง **"พระราชานิเวศน์มฤคทายวัน"** หรือป่าเนื้อทราย ขึ้นที่นั่น เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๗

แต่...ในช่วงเวลาเพียง ๓๐ กว่าปี พื้นที่ห้วยทรายได้ถูกราชฎาเข้าบุกรุกทำลายป่าราบพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมจนไม่เหลือป่าไม้และสัตว์ป่าจึงเกิดความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล และสภาพพื้นดินเสื่อมโทรม ทำการเกษตรกรรมไม่ได้ผล

เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดพระเนตรพื้นที่ ห้วยทราย มีพระราชดำรัสด้วยน้ำพระราชหฤทัยห่วงใยว่า

"หากปล่อยทิ้งไว้ จะกลายเป็นทะเลทรายในที่สุด"

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริให้พัฒนาพื้นที่บริเวณห้วยทราย เป็นศูนย์ศึกษาการพัฒนาด้านป่าไม้อนุรักษ์

ถ้าขับรถจากกรุงเทพฯ ไปตามถนนเพชรเกษม ประมาณ ๒๒๐ กิโลเมตร จะพบที่ตั้ง โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย อันเนื่องมาจากพระราชดำริอยู่ห่างจากชะอำไปทางทิศใต้ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร จัดเป็นพื้นที่ดำเนินงานตามโครงการ๑๕,๘๘๒ ไร่ มีสำนักงานโครงการตั้งอยู่ที่กองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกพิเศษ (ค่ายพระรามหก) และมีศูนย์สาขาชื่อ **โครงการศึกษาวิธีการฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี**

การดำเนินงานสนองพระราชดำริในการพัฒนาและฟื้นฟู "ห้วยทราย" นี้ มีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมงานจำนวนมาก เช่น กรมที่ดิน กรมพัฒนาชุมชน กรมป่าไม้ กรมชลประทาน กรมประมง กรมพัฒนาที่ดิน กรมปศุสัตว์ ฯลฯ กำหนดแผนงานเป็น ๓ แผน คือ

1. แผนงานการฟื้นฟูระบบนิเวศน์วิทยาของห้วยทราย และพื้นที่ใกล้เคียง โดยยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ให้สมดุลย์กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และสามารถฟื้นฟูให้มีศักยภาพในการผลิตได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่

ระบบนิเวศน์ป่าต้นน้ำ ฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ให้คืนสภาพป่าต้นน้ำลำธาร

ระบบนิเวศน์พื้นราบ ฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งเกษตรกรรมระบบวนเกษตร

ระบบนิเวศน์ชายฝั่งทะเล ฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ให้คืนสภาพป่าบกและป่าชายเลน

2. **แผนการศึกษาทดลอง** ทำการทดลองศึกษาและวิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพต่าง ๆ โดยยึดหลักการที่ว่า ราษฎรอยู่รอดและธรรมชาติก็อยู่รอดด้วย มีการทดลองอนุรักษ์ดินและน้ำ พันธุ์พืช สัตว์ และปล่อยสัตว์คืนสู่ชีวิตธรรมชาติ ศึกษาหารูปแบบในการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสม เช่น เลี้ยงกบ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร นำออกเผยแพร่เป็นแบบอย่างแก่ราษฎร

3. **แผนงานการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน** เป็นการสนองพระราชดำริที่จะทรงขจัดความยากจน ความทุกข์ลำเค็ญของราษฎรในพื้นที่โครงการ มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม พัฒนาอาชีพการเกษตร ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น งานจักสาน เจียรไนอัญมณี พัฒนาด้านสุขภาพอนามัย การวางแผนครอบครัว การตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ฯลฯ รวมทั้งพัฒนาพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎรให้คืนสู่สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ

การศึกษาวิจัยและการแสดงของศูนย์ เพื่อนำความรู้ออกเผยแพร่สู่ประชาชนมุ่งเน้นการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม สร้างแนวป้องกันไฟป่า โดยใช้ระบบป่าเปียก เช่น สร้างแนวคูคลอง และพืชเศรษฐกิจสีเขียว มุ่งเน้นให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและอนุรักษ์ป่า และสร้างรายได้จากผลผลิตป่าไม้ พร้อมกับเพาะปลูกพืชเกษตรกรรมที่เหมาะสมควบคู่ไปด้วย

กิจกรรมที่น่าสนใจของศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ คือ งานพัฒนาป่าไม้ ปลูกป่า ๓ อย่าง ได้แก่ ไม้โตเร็ว ไม้ผล และไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ สร้างสมดุลทางธรรมชาติของป่าให้คืนสู่สภาพเดิม การเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าหลายชนิด โดยเฉพาะเนื้อทราย แล้วปล่อยเข้าสู่ป่า เร่งสมดุลทางธรรมชาติ

การปลูกหญ้าแฝก เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ปลูกหญ้าแฝกรอบอ่างเก็บน้ำเพื่อป้องกันสารพิษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชปณิธานที่จะให้พื้นที่ "ห้วยทราย" ที่เคยแห้งแล้ง กลับคืนสู่ธรรมชาติ อันอุดมสมบูรณ์ดุจดัง "มฤคทายวัน" ในกาลก่อนเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิเวศน์มฤคทายวันขึ้น เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๗ ซึ่ง "ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ" จะเป็นแหล่งธรรมชาติ อำนวยประโยชน์แก่ประชาชนทั้งในชุมชนเมือง และในชนบทอย่างแท้จริงต่อไป

ที่ตั้งโครงการ

ตั้งอยู่ที่ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี บนถนนเพชรเกษม ห่างจากชะอำมาทางทิศใต้ ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ ตามเส้นทางถนนสายเพชรเกษมประมาณ ๒๒๐ กิโลเมตร มีพื้นที่ดำเนินการของโครงการรวมทั้งสิ้น ๑๕,๘๘๒ ไร่ โท (๐๓๒) ๔๗๑๑๑๐ โทรสาร (๐๓๒) ๔๗๑๑๓๐